

บทความวิจัย

ประสบการณ์การทำพฤติกรรมเสี่ยงผ่านการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา

Experiences of Multiple Risk Behaviors through Female Secondary School Student's Perception: A Qualitative Descriptive Study

Received: Nov 1, 2020
Revised: Jan 25, 2021
Accepted: Jan 30, 2021

พิมรัตน์ ธรรมรักษา ส.ด. (Pimrat Thammaraksa, Dr.PH.)¹

อาภาพร เฝ้าวัฒนา ป.ด. (Arpaporn Powwattana, Ph.D.)²

ยุทธนา มีกลิ่นหอม กศ.บ. (Yutthana Meeklinhom, B.Ed.)³

สุรพล บุญลือ กศ.ด. (Surapon Boonlue, Ed.D.)⁴

บทคัดย่อ

บทนำ: อุบัติการณ์ของพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นหญิงไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่น่าสนใจคือ การค้นหาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการทำพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น ที่ผ่านมานั้นที่พฤติกรรมเสี่ยงชนิดเดียว และขาดการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยสาเหตุและประสบการณ์การทำพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นหญิงอย่างลึกซึ้ง

วัตถุประสงค์การวิจัย: เพื่อศึกษาประสบการณ์การทำพฤติกรรมเสี่ยงผ่านการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง

ระเบียบวิธีวิจัย: การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มกับนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่มีพฤติกรรมเสี่ยง 16 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย: พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาหญิงทั้ง 16 คน มีประสบการณ์ในการทำพฤติกรรมเสี่ยงตั้งแต่ 2 ถึง 8 พฤติกรรม ส่วนใหญ่เริ่มจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หลังจากนั้นทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดอื่น ๆ ตามมาภายในระยะเวลา 1 สัปดาห์ ถึง 1 เดือน สถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ทำพฤติกรรมเสี่ยง เช่น ฉลองสอบเสร็จ การเข้าค่ายนอกสถานที่ และการไปบ้านรุ่นพี่ เป็นต้น ปัจจัยสาเหตุสำคัญของการทำพฤติกรรมเสี่ยง ส่วนใหญ่ยอมรับว่าตนเองขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยง เนื่องจากไม่กล้าปฏิเสธเพื่อน เพราะกลัวเพื่อนไม่พอใจ และกลัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงมีความตั้งใจเป็นพื้นฐานของการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ จึงไม่เคยหลีกเลี่ยงการทำพฤติกรรมเสี่ยงเมื่อมีโอกาส

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ

¹ Corresponding author พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ, E-mail: pimrat.t@bcn.ac.th

² รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, E-mail: arpaporn.pow@mahidol.ac.th

³ ครู คศ.1 โรงเรียนบางพลีราษฎร์บำรุง, E-mail: Topkrubangpla@gmail.com

⁴ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, E-mail: surapon@hotmail.com

¹ Boromarajonani College of Nursing, Bangkok, Faculty of nursing, Praboromarajchanok Institute, Thailand

² Faculty of Public Health, Mahidol University, Bangkok, Thailand

³ Bangpleeratbamrung School, Samutprakan, Thailand

⁴ Educational Communications and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

สรุปผล: สาเหตุการเกิดพหุพฤติกรรมเสี่ยงในนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง คือ การมีการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ และมีความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพหุพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะ: ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการป้องกันพหุพฤติกรรมเสี่ยงสำหรับวัยรุ่นหญิงที่เน้นส่งเสริมการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง และความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพหุพฤติกรรมเสี่ยง พยาบาลควรทำความเข้าใจความต้องการเฉพาะในวัยรุ่นหญิง เพื่อลดโอกาสในการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง

คำสำคัญ: นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง, พหุพฤติกรรมเสี่ยง, ประสิทธิภาพ, การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา

Abstract

Introduction: The incidence rate of multiple risk behaviors (MRB) in Thai female adolescents have increased continuously. However, factors causing adolescent risk-taking behavior have highlighted only a single risk behavior, and lack of deep understanding the factors and experiences of multiple risk behaviors taking among Thai female adolescents.

Research objectives: To study the experiences of multiple risk behaviors through female secondary school student's perception.

Research methodology: This study is qualitative descriptive study. Focus groups of 16 female secondary school students with multiple risk behaviors in Samut Prakan province. The data were analyzed by content analysis.

Results: The findings indicated that 16 female secondary school students had engaged in MRB, ranging between two to eight risk behaviors. Most of them started their risk taking with alcohol drinking. After that, other types of risk-taking behaviors can be followed from a period of 1 week to 1 month. Situations that allowed female secondary school students engaging in MRB, such as party after the exam, camp, and having party at their friend's house etc. Regarding, main causes of MRB, most of female secondary school students perceived that they lacked of self-confidence to control risky behaviors when their friends persuaded them because they felt afraid to refuse their friends, they also afraid their friends feel dissatisfaction, and afraid to not get along with friends. Female secondary school students had intentions to not avoided various risk-taking behaviors by did not avoid to have this risk when having a chance.

Conclusions: Causes of MRB among female secondary school students include low perceived ability to control MRB and low intention to avoid MRB.

Implications: The findings appoint the importance of developing a MRB prevention model for female adolescents that emphasizes to promoting the self-efficacy to control MRB and intention to avoid MRB. Nurses should understand the uniqueness of female adolescents and their needs in order to reduce risk opportunities.

Keywords: female secondary school students, multiple risk behaviors, experiences, qualitative descriptive study

บทนำ

ปัจจุบันวัยรุ่นหญิงในประเทศไทยมีการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ มากขึ้น โดยพฤติกรรมเสี่ยงที่พบได้บ่อย เช่น ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และสูบบุหรี่ ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นหญิงในสังคมไทยในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า ในปี พ.ศ. 2560 วัยรุ่นหญิงเคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 9.20 โดยสถานที่ที่นิยมนัดรวมกลุ่มเพื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3 อันดับแรก คือ บ้านเพื่อน (ร้อยละ 52.36) บ้านตนเอง (ร้อยละ 16.28) และ งานเลี้ยงสังสรรค์ (ร้อยละ 12.60) สาเหตุหลักของการเริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มี 3 สาเหตุ ได้แก่ ดื่มตามเพื่อน/เพื่อนชวนดื่ม อยากลองดื่ม และเพื่อการสังสรรค์¹ จากการศึกษาของ Autsanangkornchai และคณะ มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ วัยรุ่นหญิงมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 12.00 และวัยรุ่นหญิงที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บ่อยกว่ามีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกโดยไม่ใช้อย่างอนาถัย ร้อยละ 74.00² ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความเชื่อมโยงกับการทำพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นหญิง จะเห็นได้จากข้อมูลของสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์พบว่า ในปี พ.ศ. 2562 วัยรุ่นหญิงอายุ 15-19 ปี มีอัตราการคลอด จำนวน 61,651 คน เฉลี่ย 169 คนต่อวัน³ นอกจากนี้มีรายงานการสำรวจพฤติกรรมสูบบุหรี่ของวัยรุ่นหญิงโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี พ.ศ. 2560 วัยรุ่นหญิงอายุระหว่าง 15-19 ปี ที่พักอาศัยในเขตเมืองมีพฤติกรรมสูบบุหรี่ประมาณ 13,000 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 ซึ่งนับว่าเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2557 ที่พบเพียงร้อยละ 0.80⁴ สอดคล้องกับการศึกษาของ Kengkanpanich ที่พบว่า วัยรุ่นหญิงในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีอัตราการสูบบุหรี่สูงกว่าวัยรุ่นหญิงในต่างจังหวัด โดยมีอัตราการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นหญิงที่เคยสูบบุหรี่แม้เพียงหนึ่งครั้ง ร้อยละ 13.10 และเริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่อายุ 11 ปี⁵

ปัญหาการทำพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นหญิงพบได้มากขึ้นในเขตเมืองและเขตปริมณฑล โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรปราการ จากการสำรวจของศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ในปี พ.ศ. 2560 วัยรุ่นหญิงในจังหวัดสมุทรปราการมีอัตรา

การสูบบุหรี่ ร้อยละ 14.00⁶ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thammaraksa, Powwattana, Wannasuntad และ Tipkanjanaraykha ที่พบว่า ร้อยละ 49.80 ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงในจังหวัดสมุทรปราการมีการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ประกอบด้วย พฤติกรรมสูบบุหรี่ พฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ซึ่งเมื่อศึกษาจำแนกรายพฤติกรรมเสี่ยงจะพบว่า ร้อยละ 38.70 ของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงกลุ่มตัวอย่างมีการทำพฤติกรรมเสี่ยง จำนวน 1 ชนิด โดยทำพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด ในขณะที่นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงอีกร้อยละ 11.10 มีการทำพฤติกรรมเสี่ยงตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป โดยทำพฤติกรรมสูบบุหรี่ร่วมกับพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด รองลงมาคือ พฤติกรรมดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และน้อยที่สุดคือมีการทำทั้งสามพฤติกรรมเสี่ยงข้างต้น⁷ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าวัยรุ่นหญิงในปัจจุบันมีการทำพฤติกรรมเสี่ยงมากขึ้น โดยวัยรุ่นหญิงหนึ่งคนอาจทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ร่วมกันมากกว่า 1 พฤติกรรมขึ้นไป หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า “พหุพฤติกรรมเสี่ยง” ซึ่งหมายถึง วัยรุ่นมีการทำพฤติกรรมเสี่ยงตั้งแต่ 2 พฤติกรรมขึ้นไป หรือพฤติกรรมเสี่ยงหนึ่งพฤติกรรมสามารถนำไปสู่การทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดอื่น ๆ ตามมา อันจะส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของวัยรุ่นได้⁸ โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นนั้นส่งผลทั้งต่อตัววัยรุ่น ครอบครัว และสังคม สำหรับผลกระทบที่เกิดกับวัยรุ่น เช่น ปัญหาสุขภาพ หมดอนาคต ถูกไล่ออกจากโรงเรียน และการตั้งครหาไม่พร้อม เป็นต้น ส่วนผลกระทบต่อครอบครัว คือ สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสังคม เช่น การสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นบกพร่อง ปัญหาหลักทรัพย์ และการใช้ความรุนแรงในสังคม เป็นต้น⁹

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นหญิงทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงเกิดได้จากหลายปัจจัย โดยจากการศึกษาวิจัยเชิงทำนายของ Thammaraksa, Powwattana, Wannasuntad และ Tipkanjanaraykha พบว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง และความตั้งใจในการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง เป็นตัวแปรที่ร่วมทำนายโอกาสในการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงในจังหวัด

สมุทรปราการ โดยอธิบายได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่มีการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำมีโอกาสทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่านักเรียนหญิงที่มีการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยงสูงเป็น 6.98 เท่า ($OR = 6.98, 95\%CI = 1.42 - 34.18$) และนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่มีความตั้งใจในการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในระดับสูงมีโอกาสทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่านักเรียนหญิงที่มีความตั้งใจในการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงต่ำเป็น 45.24 เท่า ($OR = 45.24, 95\%CI = 5.46 - 374.79$)⁷ สอดคล้องกับการศึกษาของ Teanchaithut, Masingboon และ Wacharasin ที่พบว่า ความตั้งใจในการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลกับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยของวัยรุ่นหญิงมากที่สุด และเส้นทางอิทธิพลที่มีค่าอิทธิพลสูงสุด คือ ตัวแปรการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย โดยส่งผลทางอ้อมผ่านความตั้งใจในการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ไปยังพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยของวัยรุ่นหญิง¹⁰ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Ajzen ที่กล่าวว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดโดยความตั้งใจในการทำพฤติกรรม (Intention) และ การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavioral control)¹¹ จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า มีการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นเป็นจำนวนมาก ทำให้ทราบว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง และความตั้งใจในการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงเป็นปัจจัยสาเหตุสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นหญิงทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ แต่ยังไม่ค่อยมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวแปรสาเหตุเหล่านี้และประสบการณ์การทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นหญิงอย่างลึกซึ้ง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประสบการณ์การทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงผ่านการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงโดยการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถอธิบายเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์การทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง ทั้งจุดเริ่มต้นและเส้นทางของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง สถานการณ์ชักนำการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง และความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน

มัธยมศึกษาหญิง ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการป้องกันพหุพฤติกรรมเสี่ยงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงผ่านการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (qualitative descriptive study) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสบการณ์การทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงผ่านการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussions) กับนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งบทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการป้องกันพหุพฤติกรรมเสี่ยงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ก. ซึ่งข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระบุ มีนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง รวมทั้งหมด 1,036 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2562)¹²

กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล คือ นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงในจังหวัดสมุทรปราการที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) มีอายุระหว่าง 12-15 ปี 2) กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา 3) มีประสบการณ์ทำพฤติกรรมเสี่ยงอย่างน้อย 2 พฤติกรรม เช่น ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับสูบบุหรี่ หรือ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เป็นต้น 4) นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงให้ความร่วมมือและยินดีเข้าร่วมการวิจัยโดยการลงนามในเอกสารยินยอมตน และ 5) ผู้ปกครอง

ให้ความร่วมมือและยินดีให้นักเรียนเข้าร่วมการวิจัย โดยการลงนามในเอกสารยินยอมตน สำหรับเกณฑ์การคัดออกจากการวิจัย คือ 1) นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงไม่มาโรงเรียนในวันทำการเก็บข้อมูล และ 2) นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่ลาออกหรือย้ายโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยติดต่อกับคุณครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของโรงเรียน และคุณครูประจำชั้นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 เพื่อประเมินและคัดกรองพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงในห้องเรียนที่รับผิดชอบ นอกจากนี้มีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบลูกโซ่ด้วยวิธีการบอกต่อ (Snowball

technique) ร่วมด้วย โดยนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง จำนวน 3 คน เข้าร่วมการวิจัยโดยการบอกต่อจากเพื่อน ซึ่งทั้งสามคนนี้มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์การคัดเลือกและยินดีเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ ดังนั้น จำนวนผู้ให้ข้อมูลภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจนอ้อมตัวมีจำนวน 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามกึ่งโครงสร้างสำหรับการสนทนากลุ่ม (Semi-structured focus group guideline) ซึ่งแนวคำถามที่ใช้มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยประเด็นคำถามทั้งหมด 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างแนวคำถามกึ่งโครงสร้างสำหรับการสนทนากลุ่ม

แนวคำถาม	คำถาม/ประเด็นชักต่อนื่อง
1) จุดเริ่มต้นและเส้นทางของการทำพฤติกรรมเสี่ยง	
- นักเรียนเริ่มทำพฤติกรรมเสี่ยงอะไรเป็นพฤติกรรมเสี่ยงแรก - หลังจากเริ่มทำพฤติกรรมเสี่ยงแรกแล้ว...นักเรียนทำพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ ต่อหรือไม่ อย่างไร (เรียงลำดับการทำพฤติกรรมเสี่ยง)	- อะไรเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้นักเรียนทำพฤติกรรมเสี่ยง - เมื่อทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดแรกนี้แล้ว นักเรียนเกิดความรู้สึกอย่างไร - นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับการทำพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้
2) สถานการณ์ชักนำการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ	
สถานการณ์อะไรบ้างที่ทำให้นักเรียนมีโอกาสเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทำพฤติกรรมเสี่ยง	ในสถานการณ์นั้น ๆ มีโอกาสปฏิเสธ/หลีกเลี่ยงการทำพฤติกรรมเสี่ยงได้หรือไม่ อย่างไร
3) ประสบการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยง	
- นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงหรือไม่ อย่างไร - หากนักเรียนต้องการปฏิเสธการชักชวนของเพื่อน...นักเรียนมีความมั่นใจในการปฏิเสธการทำพฤติกรรมเสี่ยงหรือไม่ และคิดว่าจะทำได้มากน้อยแค่ไหน	ทำไมจึงรู้สึก/หรือคิดเช่นนั้น
4) ประสบการณ์เกี่ยวกับความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง	
- การทำพฤติกรรมเสี่ยงที่ผ่านมาเกิดจากความตั้งใจของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร - นักเรียนมีความตั้งใจที่จะไม่ทำหรือหลีกเลี่ยงการทำพฤติกรรมเสี่ยงหรือไม่/อย่างไร และคิดว่าจะทำตามที่ตั้งใจได้มากน้อยแค่ไหน	ทำไมจึงรู้สึก/หรือคิดเช่นนั้น

1) จุดเริ่มต้นและเส้นทางของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง 2) สถานการณ์ชักนำการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ 3) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง และ 4) ความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง (ตารางที่ 1) ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 1 คน และด้านพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น จำนวน 2 คน และนำไปทดลองถามคำถามกับนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามและภาษาที่ใช้ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขแนวคำถามให้มีความชัดเจนก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

นอกจากนี้ มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก และปากกา แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยนับเป็นเครื่องมือวิจัยที่สำคัญที่สุด ซึ่งผู้วิจัยเป็นอาจารย์พยาบาลประจำภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพกับกลุ่มวัยรุ่นในประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ (COA No. BCNB-2563-01) ผู้วิจัยคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการวิจัยอย่างเคร่งครัดตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งนำเสนอผลการวิจัย โดยก่อนเก็บข้อมูลผู้วิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยอย่างละเอียด ทั้งวัตถุประสงค์การวิจัยและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามข้อสงสัย และตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจของตนเองโดยปราศจากการบังคับใด ๆ และก่อนลงลายมือชื่อในเอกสารยินยอมตน ผู้ให้ข้อมูลต้องทำการอ่านรายละเอียดต่าง ๆ ในเอกสารชี้แจงข้อมูลจนเกิดความเข้าใจก่อนการตัดสินใจตกลงเข้าร่วมการวิจัยด้วยการลงลายมือชื่อในเอกสารยินยอมตน พร้อมทั้งได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนด้วย ในการสนทนากลุ่มจะมีข้อคำถามบางข้อเป็นการถามเรื่องส่วนตัว อาจทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกอึดอัดใจ ไม่สบายใจ หรือวิตกกังวลในการตอบคำถาม ซึ่งผู้ให้

ข้อมูลสามารถเลือกที่จะไม่ตอบคำถามในข้อนั้นได้ หรือ ยุติการสนทนากลุ่มได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ สำหรับการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยยึดหลักการปกป้องความเป็นส่วนตัว และการรักษาความลับอย่างเคร่งครัด โดยนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ไม่มีการระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลหรือข้อบ่งชี้ใด ๆ ที่อาจเชื่อมโยงไปถึงผู้ให้ข้อมูลได้ มีการใช้รหัสแทน ซึ่งจะทราบเฉพาะผู้วิจัยเท่านั้น นอกจากนี้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะเก็บรักษาอย่างดี มีเฉพาะผู้วิจัยเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อได้รับอนุญาตผู้วิจัยประสานงานกับคุณครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของโรงเรียนและคุณครูประจำชั้น เพื่อทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จากนั้นผู้วิจัยทำการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัยและได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง เพื่อทำการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับประสบการณ์การทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง จุดเริ่มต้นและเส้นทางของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง สถานการณ์ชักนำการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง และความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง โดยผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน ทำการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลในสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัวอย่างน้อยกลุ่มละ 2 ครั้งจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (data saturation) ใช้ระยะเวลาในการสนทนากลุ่มประมาณ 60-90 นาทีต่อครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่เก็บรวบรวมจากการสนทนากลุ่มมาทำการถอดเทปและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยประยุกต์จากหลักการของ Graneheim และ Lundman ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) อ่านข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มหลาย ๆ ครั้ง 2) การให้รหัสข้อมูลเชิงคุณภาพแบบคำต่อคำ 3) การให้รหัสข้อมูลเชิงคุณภาพแบบประโยคต่อประโยค เพื่อระบุเนื้อหาที่จะใช้ในการอธิบายคำสำคัญต่าง ๆ 4) กำหนดประเด็นหรือประเภทของข้อมูล โดยเปรียบเทียบหลาย ๆ ประเด็น และ 5) ประเด็น¹³ โดยนำข้อมูลที่ได้จัดประเด็นแล้วมาวิเคราะห์และตีความ เพื่อให้

สามารถอธิบายประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการศึกษาได้

ผลการวิจัย

สำหรับผลการวิจัยของการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ ข้อมูลทั่วไป และประสบการณ์การทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่เป็นผู้ให้ข้อมูล มีจำนวนทั้งหมด 16 คน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (จำนวน 10 คน) โดยผู้ให้ข้อมูลทั้ง 16 คน มีประสบการณ์ในการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงตั้งแต่ 2 ถึง 8 พฤติกรรม โดยส่วนใหญ่ทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง จำนวน 2 พฤติกรรม (จำนวน 8 คน) รองลงมาคือ จำนวน 3 พฤติกรรม (จำนวน 5 คน) และจำนวน 8 พฤติกรรม (จำนวน 3 คน) สำหรับพฤติกรรมเสี่ยงแรกที่นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงทำ พบว่า ส่วนใหญ่เริ่มจากพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (จำนวน 13 คน) และมีเพียง 3 คนที่เริ่มจากพฤติกรรมสูบบุหรี่

ส่วนที่ 2 ประสบการณ์การทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นประสบการณ์การทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง สามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) จุดเริ่มต้นและเส้นทางของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง 2) สถานการณ์ชักนำการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ 3) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง และ 4) ความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จุดเริ่มต้นและเส้นทางของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง

ผู้วิจัยจำแนกผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น คือ จุดเริ่มต้นของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง และเส้นทางของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง ดังนี้

1.1 จุดเริ่มต้นของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง

ผู้ให้ข้อมูลเล่าถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่เป็นจุดเริ่มต้นของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ของนักเรียนมัธยมศึกษา

หญิง คือ 1) พฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ 2) พฤติกรรมสูบบุหรี่

1.1.1 พฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนประสบการณ์ให้เห็นว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นพฤติกรรมเสี่ยงชนิดแรกที่เริ่มทำ หรือนับเป็นจุดเริ่มต้นของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง เนื่องจากมีความคิดเห็นว่าพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันสำหรับวัยรุ่น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“หนูเริ่มจากดื่มเหล้า เพราะว่ากลุ่มเพื่อนจะมีจัดฉลองวันเกิดบ่อย ก็ต้องหัดดื่มบ้าง ถ้าเราไม่ดื่มก็จะดูแปลก ๆ นะ เพราะจริง ๆ แล้วการดื่มเหล้าก็เป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันของพวกเขาหนูอยู่แล้วนะ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 1, 2, 3, 4, 7)

“หนูเริ่มจากดื่มเหล้า เพราะหนูเห็นเพื่อนผู้ชายดื่ม ก็เลยอยากลองดื่มดูบ้าง ไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรที่ผู้หญิงจะทำ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 10, 14)

1.1.2 พฤติกรรมสูบบุหรี่

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงบางส่วนเริ่มทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงชนิดแรกด้วยการสูบบุหรี่ เนื่องจากมีความรู้สึกที่ติดต่อการสูบบุหรี่ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“หนูเริ่มจากสูบบุหรี่ เพราะรู้สึกว่ามันเพี้ยวดี และช่วยคลายเครียดได้” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 6, 8, 9)

1.2 เส้นทางหรือลำดับการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง

สำหรับเส้นทางของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกคนเล่าว่ามีการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่า 2 พฤติกรรม โดยผู้ให้ข้อมูลสะท้อนประสบการณ์ว่าเมื่อมีการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงชนิดแรกแล้ว จะมีความกล้า และมีความตั้งใจทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงชนิดอื่น ๆ ตามมา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนมีเส้นทางหรือลำดับการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงที่แตกต่างกันไป ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“หนูเริ่มจากดื่มเหล้า แล้วจากนั้นหนูก็เริ่มกล้าและตั้งใจจะทำอย่างอื่นอีก ก็จะมีบุหรี่ เซ็กส์ เค ท่อม กัญชา ยาไอ้ ตามมา...คือที่หนูทำมันจะแรงขึ้น เพราะว่าหนูจะมีความกล้ามากขึ้นเรื่อย ๆ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 1, 2)

“หนูเริ่มจากดื่มเหล้า แล้วจากนั้นหนูก็ตั้งใจลองอย่างอื่นตามมามาก ทั้งสูบบุหรี่ เช็กส์ เค น้ำหอม กัญชา ยาไอโคเคน” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 10)

“หนูเริ่มจากดื่มเหล้า แล้วหนูเห็นว่ามันไม่ได้อันตรายอะไร หนูก็เลยกล้าที่จะลองทำพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมามาก คือ สูบบุหรี่ และมีเช็กส์คะ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 5, 11, 12)

“หนูเริ่มจากดื่มเหล้า แล้วก็มีเช็กส์คะ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 3, 4, 7, 13, 14, 15, 16)

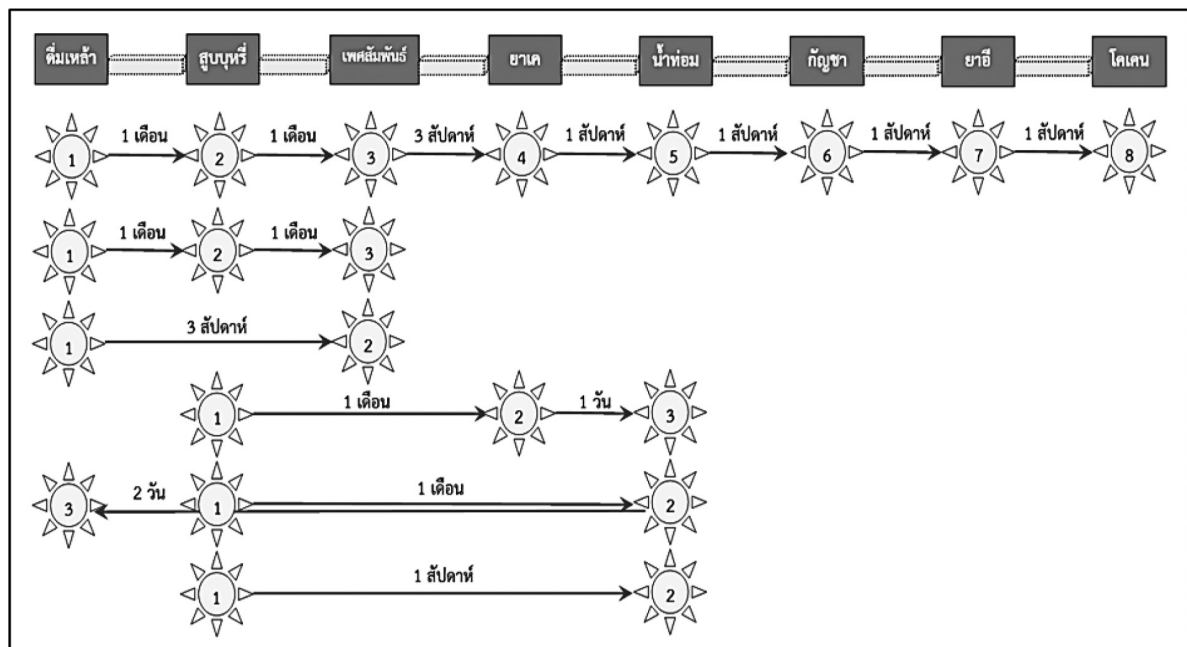
“หนูเริ่มจากบุหรี่ ต่อมาก็ตั้งใจลองน้ำหอมและเหล้า” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 9)

“หนูเริ่มจากสูบบุหรี่ พอไม่เห็นเป็นอะไร หนูก็กล้าที่จะลองเค แล้วก็น้ำหอมตามมามากะ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 8)

“หนูเริ่มจากสูบบุหรี่ ต่อมาก็น้ำหอมคะ ประมาณว่าความกล้าเพิ่มขึ้นหลังจากลองทำพฤติกรรมแรกคะ”

(นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 6)

โดยสรุป นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงมีจุดเริ่มต้นของการทำพฤติกรรมเสี่ยงที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีบางส่วนที่เริ่มต้นจากการสูบบุหรี่ จะเห็นได้ว่า เมื่อนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงทำพฤติกรรมเสี่ยงหนึ่งพฤติกรรม จะมีการทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดอื่น ๆ ตามมาได้ และเมื่อสอบถามช่วงระยะเวลาห่างที่เป็นรอยต่อการการทำพฤติกรรมเสี่ยงแต่ละพฤติกรรม พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงจะเริ่มทำพฤติกรรมเสี่ยงลำดับที่ 2 หลังจากทำพฤติกรรมเสี่ยงแรกได้ตั้งแต่ 1 สัปดาห์ ถึง 1 เดือน และระยะเวลาก่อนการเริ่มทำพฤติกรรมเสี่ยงตั้งแต่ลำดับที่ 3 เป็นต้นไปได้ตั้งแต่ 1 วัน ถึง 1 เดือน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปแผนผังเส้นทางหรือลำดับการทำพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง พร้อมทั้งช่วงห่างของระยะเวลาในการทำพฤติกรรมเสี่ยงแต่ละพฤติกรรม ดังแผนผังที่ 1



แผนผังที่ 1 เส้นทางในการทำพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง

2. สถานการณ์ชักนำการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ที่ทำให้นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงมีโอกาสทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ จำแนกได้เป็น 3 สถานการณ์ ได้แก่ 1) ฉลองสอบเสร็จ 2) เข้าค่ายนอกสถานที่ และ 3) ณ บ้านรุ่นพี่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ฉลองสอบเสร็จ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เล่าว่า หลังจากการสอบปลายภาคจะต้องมีการนัดรวมกลุ่มเพื่อน เพื่อฉลองสอบเสร็จ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ทำให้มีโอกาสทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ตามกลุ่มเพื่อน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“สอบเสร็จแล้วก็ชวนกันไปบ้านเพื่อน จัดมิดดิงกันสักหน่อย เพื่อน ๆ ก็จะมีชวนกันดื่มเหล้า หรือลองของใหม่ ๆ บ้าง ซึ่งบางทีหนูไม่อยากลองหรอก แต่เพื่อนบอกไม่ลองก็ไม่ใช่เพื่อนกัน หนูก็เลยลองตามเพื่อน พอลองแล้วก็ติดใจอะ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 2, 6, 8)

“สอบเสร็จก็ต้องฉลองปิดเทอมกันหน่อย...ส่วนใหญ่ก็ไปรวมตัวกันที่บ้านหนูเนี่ย ดื่มเหล้า นั้งซิท ๆ กินหมูกระทะ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 4, 5, 11)

2.2 เข้าค่ายนอกสถานที่

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนความคิดเห็นว่า การเข้าค่ายนอกสถานที่เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ได้ เนื่องจากห้องพักไม่มีคุณครูคอยควบคุม ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“เวลาเข้าค่าย เพื่อน ๆ ก็จะเอาโซดาใส่ขวดน้ำเปล่า หรือเอาเหล้าขาวใส่ขวดน้ำเปล่าเข้าไปที่ห้องพักด้วย แล้วก็ชักชวนกันให้ลองคะ เพราะครูเค้าจะให้นักเรียนนอนห้องนึง แล้วครูก็นอนอีกห้องนึง...ล่าสุดก็เพิ่งไปเข้าค่ายที่พัทยามาอะ พวกหนูก็จัดกันสนุกเลย” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 4, 6)

2.3 ณ บ้านรุ่นพี่

ผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์สะท้อนความคิดเห็นว่า การไปบ้านรุ่นพี่เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ โดยเฉพาะการมีเพศสัมพันธ์ เนื่องจากมีการข่มขู่ และเล้าโลม ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“ครั้งแรกที่หนูมีเซ็กส์ที่บ้านรุ่นพี่.... หนูไม่ได้เต็มใจ คือเพื่อนสนิทหนูเค้าชวนไปกินเหล้าที่บ้านรุ่นพี่ แล้ว

รุ่นพี่เค้าเหมือนเอายาตัวนิ่งมาให้หนูกิน.... หนูว่ามันไม่ดี หนูก็บอกว่าหนูไม่กิน แต่พวกรุ่นพี่ก็ให้ดู แล้วก็ข่มขู่หนูว่า... ถ้าหนูไม่กิน พี่เค้าจะไม่ไปส่งที่บ้าน ตอนนั้นหนูก็ไม่ว่าจะกลับบ้านยังไงถ้ารุ่นพี่ไม่ไปส่ง หนูก็เลยกิน พอหนูกินเสร็จ... หนูก็ไม่ค่อยมีแรง แล้วตอนนั้นหนูก็มีความเจียนขั้นสูงสุดอยู่นิดนึงใช้ไหม ก็แบบว่า... ถูกรุ่นพี่เค้าโลมหนู หนูพยายามร้องแล้ว แต่แรงหนูไม่มี ก็เลยได้กิน” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 1)

“วันนึงหนูไปหารุ่นพี่ที่บ้าน พี่เค้าก็ชวนหนูขึ้นไปห้องนอน เค้าบอกว่าไปนั่งเล่น ดูหนังอะไรเงี้ย... แต่พออยู่กันสองต่อสองอะ พี่เค้าก็เริ่มเล้าโลมหนู เอามือมาจับเต้านมหนู หนูก็อ่อนแรงไปเลย” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 5)

“พอหนูเคยมีเซ็กส์กับรุ่นพี่ครั้งแรกแล้ว ...จากนั้นหนูก็มีอีกเรื่อย ๆ แต่ครั้งหลังหนูเต็มใจ เพราะหนูก็ไม่จำเป็นต้องเก็บซิงอีกต่อไปแล้ว” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 10)

โดยสรุป นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงมีโอกาสทำพฤติกรรมเสี่ยงในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งการนัดรวมกลุ่มกันฉลองในโอกาสสำคัญ เช่น ฉลองสอบเสร็จ การเข้าค่ายนอกสถานที่ และการไปบ้านรุ่นพี่ ซึ่งจะเห็นได้ว่า สถานการณ์เหล่านี้เปิดโอกาสให้นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงทำพฤติกรรมเสี่ยงได้ เนื่องจากนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงถูกโน้มน้าวจากกลุ่มเพื่อน ขาดความเชื่อมั่นในการปฏิเสธเพื่อน และมีความต้องการเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ นอกจากนั้นถ้านักเรียนมัธยมศึกษาหญิงไปบ้านรุ่นพี่สองต่อสองก็จะยิ่งเพิ่มโอกาสในการมีเพศสัมพันธ์มากขึ้น หรือแม้แต่กับนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงบางคนไม่ได้ตั้งใจจะมีเพศสัมพันธ์ แต่ด้วยการถูกเล้าโลมและการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ก็ทำให้นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ดังนั้น เมื่อนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงเริ่มต้นทำพฤติกรรมเสี่ยงไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมเสี่ยงชนิดใดก็ตาม จะมีการทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดอื่น ๆ ตามมาได้

3. การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนประสบการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ความหมาย และ 2) ประสบการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความหมายของการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง

ความหมายของการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยงที่พบในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 1) ความเชื่อมั่นในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง และ 2) ความมั่นใจในการปฏิเสธการชักชวนของเพื่อน

3.1.1 ความเชื่อมั่นในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่าการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง คือ ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่มีต่อการควบคุมและกำกับพฤติกรรมตนเอง ไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“คือ ความรู้สึกเชื่อมั่นในการควบคุมพฤติกรรมของตัวเองไม่ให้ทำสิ่งที่ไม่ดี” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 1, 3, 5, 9, 16)

“หนูว่ามันคือการประเมินตัวเองว่า...เรามีความเชื่อมั่นในตัวเองมากน้อยแค่ไหนที่จะควบคุมตัวเองไม่ให้ทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 4)

“หนูคิดว่ามันคือความมั่นใจในการควบคุมตัวเองไม่ให้ทำพฤติกรรมที่ไม่ดีต่าง ๆ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 10)

3.1.2 ความมั่นใจในการปฏิเสธการชักชวนของเพื่อน

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่าการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง คือ ความกล้าในการพูดปฏิเสธการชักชวนของเพื่อนได้อย่างมั่นใจ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“หนูว่า...มันคือความมั่นใจและกล้าที่จะปฏิเสธเพื่อน เวลาที่เพื่อนชวนให้หนูทำพฤติกรรมเสี่ยง” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 2, 6, 8, 14)

3.2 ประสบการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่มีประสบการณ์ทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงส่วนใหญ่ขาดความเชื่อมั่นในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง และไม่มีความมั่นใจใน

การปฏิเสธการชักชวนของเพื่อน เนื่องจากกลัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้

3.2.1 ขาดความเชื่อมั่นในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงเนื่องจากขาดความเชื่อมั่นในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง เพราะกลัวว่าตนเองจะเข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“เมื่อตอนวันเกิดหนูอะ เพื่อนเอาน้ำหอมมา กินกัน ตอนแรกที่เพื่อนชวนให้ลอง หนูก็ปฏิเสธ.... แล้วดื่ม น้ำเปล่าแทน แต่สักพักนึง...หนูเห็นเพื่อนกินน้ำหอมกันเกือบทุกคน แล้วหนูก็รู้สึกแปลกแยกจากกลุ่มเพื่อน ไม่สนุกไปกับเพื่อน ๆ สุดท้ายหนูก็เลยลองกินเพื่อให้ไปกับกลุ่มเพื่อนได้อะ ไม่ใช่มานั่งแปลก ๆ อยู่คนเดียว” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 8, 10)

3.2.2 ไม่มี ความมั่นใจในการปฏิเสธการชักชวนของเพื่อน

ครึ่งหนึ่งของผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า สาเหตุหนึ่งที่ให้นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง คือ ไม่มีความมั่นใจในการปฏิเสธการชักชวนของเพื่อน ไม่กล้าปฏิเสธ เพราะกลัวเสียหน้า กลัวเพื่อนไม่พอใจ และเกรงใจเพื่อน เป็นต้น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“ในสังคมผู้หญิงมันมีเพื่อนบางกลุ่มที่มีการชู้กัน เช่น แค้นนี้ก็ไม่กล้าเหอ เพื่อนบางคนก็เลยไม่กล้าปฏิเสธเพื่อนไง เพราะรู้สึกเสียหน้าอะ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 4)

“หนูปฏิเสธเพื่อนไม่ได้ เพราะบางทีเราก็ก้าวเพื่อนเราอน ไม่คุยด้วยอะไรอย่างงี้ค๊ะ ก็เลยไม่กล้าปฏิเสธ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 4)

“คือมันมีผู้หญิงบางคนที่เป็นเพื่อนกันแล้วแบบว่าเกรงใจเพื่อน...บางคนอาจจะกลัวเพื่อนในจุด ๆ นั้นมันมีบางกลุ่มไซ้ไหม บางคนทีหนูเคยเจอ เพื่อนชวนทำอะไรคือมันต้องทำทุกอย่าง คือมันกลัวเพื่อนคนนี้ไม่คุยด้วย อาจจะมีส่วน มันอาจจะมิในจุด ๆ นี้ คือมันกลัวเพื่อนอะ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 1)

โดยสรุป สาเหตุหนึ่งที่ให้นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง เนื่องจากขาดความเชื่อมั่นในการ

ควบคุมพฤติกรรมเสี่ยง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงไม่มีความมั่นใจหรือไม่กล้าปฏิเสธเพื่อนเนื่องจากความเกรงใจเพื่อน กลัวเพื่อนไม่พอใจ และที่สำคัญคือกลัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ เป็นต้น

4. ความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนประสบการณ์เกี่ยวกับความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ความหมายของความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง และ 2) ประสบการณ์เกี่ยวกับความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ความหมายของความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง

ความหมายของความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงที่พบในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 1) ความเข้มแข็งทางจิตใจ และ 2) การสร้างสัญญาใจว่าจะไม่ทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ

4.1.1 ความเข้มแข็งทางจิตใจ

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่าความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง คือ ความเข้มแข็งทางจิตใจของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง ไม่ให้เกิดความรู้สึกหวั่นไหวเมื่อถูกยั่วยุหรือชักชวนให้ทำพฤติกรรมเสี่ยง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“การทำจิตใจให้เข้มแข็ง...ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่เข้ามายั่วอารมณ์ให้อยากทำสิ่งที่ไม่ดีหรือพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 4)

“หนูว่า...คือการที่เราตั้งใจว่าเราจะไม่ทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เช่น ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ อะไรคะ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 1, 3, 5, 6, 8, 14, 16)

4.1.2 การสร้างสัญญาใจ

ครึ่งหนึ่งของผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่าความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง คือ การสร้างสัญญาใจกับตนเองว่าจะไม่ทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“มันน่าจะเป็นการที่เราทำสัญญาใจกับตัวเองว่า...เราจะไม่ทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ จะตั้งใจเรียน....”

(นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 2, 9, 10, 11, 13)

4.2 ประสบการณ์เกี่ยวกับความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่มีประสบการณ์ทำพฤติกรรมเสี่ยงส่วนใหญ่ทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ บนพื้นฐานของความตั้งใจ และไม่เคยมีความตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงการทำพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านั้น ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อตนเอง เนื่องจาก 1) ออยากรู้อยากลอง และ 2) รักสนุก

4.2.1 ออยากรู้อยากลอง

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ให้นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงตั้งใจทำพฤติกรรมเสี่ยง คือ ความอยากรู้อยากลอง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“ด้วยความที่หนูอยากรู้อยากลองว่าน้ำหอมเป็นยังไง และต้องดมยังไง...หนูก็เปิดเน็ตเข้าไปดูที่คนเขาโพสต์วิธีการดมน้ำหอมไว้ แล้วหนูกับเพื่อนๆ ก็ลองดมกินกัน” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 1, 2)

“บางครั้งที่หนูเห็นเพื่อนลองทำอะไรใหม่ๆ แล้วหนูรู้สึกอยากรู้อยากลองบ้าง...หนูจะเดินเข้าไปขอเพื่อนลองเองเลย” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 14)

“หนูอยากรู้อยากลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า ก็หาซื้อมาสูบเอง” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 5)

4.2.2 รักสนุก

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงตั้งใจทำพฤติกรรมเสี่ยง เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่รักสนุก ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล

“สำหรับหนู ๆ ว่า...หนูควบคุมตัวเองได้ แต่ที่หนูทำพฤติกรรมเสี่ยงเพราะหนูเต็มใจและตั้งใจที่จะทำเพราะหนูอยากสนุกเวลาอยู่กับเพื่อนๆ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 1, 9, 14)

“หนูว่า...ช่วงวัยนี้เป็นวัยสนุก พวกหนูยังรักสนุกอยู่...ก็เลยตั้งใจจะลองทำอะไรหลายๆ อย่าง เพราะถ้าถึงวัยทำงาน หนูคงไม่มีเวลามาทำอะไรแบบนี้ ไม่มีเวลาไปนั่งดื่มกระต้อมกินกับเพื่อนๆ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 2, 8)

“หนูรักสนุกและตั้งใจทำเอง...เพื่อนชวนไปไหนทำอะไร หนูก็ไปหมดคะ” (นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง: 15)

โดยสรุป นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงมีความตั้งใจ

เป็นพื้นฐานของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เนื่องจากอยู่ในช่วงวัยที่รักสนุก อยากรู้อยากลอง และเต็มใจที่จะทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ โดยไม่เคยหลีกเลี่ยงการทำพฤติกรรมเสี่ยงเมื่อมีโอกาส

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้เข้าใจประสบการณ์การทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงผ่านการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นและเส้นทางของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง สถานการณ์ชักนำการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพหุพฤติกรรมเสี่ยง และความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการอธิบายการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงได้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยจะทำการอภิปรายผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. จุดเริ่มต้นและเส้นทางของการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง

พหุพฤติกรรมเสี่ยง หมายถึง วัยรุ่นมีการทำพฤติกรรมเสี่ยงตั้งแต่ 2 พฤติกรรมขึ้นไป ซึ่งมีผลกระทบที่เกิดขึ้นร่วมกันและส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของวัยรุ่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พฤติกรรมเสี่ยงหนึ่งพฤติกรรมสามารถนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ ตามมา⁸ โดยนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีประสบการณ์ทำพหุพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการทำพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นพฤติกรรมเสี่ยงแรก และมีเพียงส่วนน้อยที่เริ่มต้นจากพฤติกรรมสูบบุหรี่ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thammaraksa, Powwattana, Wannasuntad และ Tipkanjanaraykha ที่พบว่า วัยรุ่นหญิงร้อยละ 83.10 ทำพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด นอกจากนี้ นักเรียนให้ข้อมูลว่าเมื่อมีการทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดแรกแล้วจะมีความกล้าและความตั้งใจอยากลองทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดอื่น ๆ ตามมา⁷

เมื่อพิจารณาถึงข้อมูลเส้นทางในการทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงจะเห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่จำนวน 11 คนจาก 16 คน มีการทำพฤติกรรมเสี่ยงสามลำดับแรก คือ พฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

พฤติกรรมสูบบุหรี่ และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ หากเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น จะพบว่าทั้งสองพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือหากวัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็จะมีโอกาสในการทำพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากขึ้น เช่น การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจ การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ได้ป้องกัน จนนำมาสู่การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในที่สุด จากรายงานการเฝ้าระวังพฤติกรรมการใช้สุรา ยาสูบ สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพในนักเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย ครั้งที่ 4 ปีการศึกษา 2561 พบว่า ร้อยละ 5.20 ของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงระดับชั้น ม.3 มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ตั้งใจ เนื่องจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์¹⁴ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tipwareerom, Powwattana และ Lapvongwatana ที่พบว่า วัยรุ่นที่สูบบุหรี่และดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์จะมีโอกาสเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศตามมา รวมทั้งพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างพฤติกรรมสูบบุหรี่ พฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ¹⁵ ซึ่งข้อค้นพบเหล่านี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมเสี่ยงหนึ่งพฤติกรรม สามารถนำไปสู่การทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดอื่น ๆ ตามมาได้ และเมื่อพิจารณาถึงช่วงระยะเวลาห่างที่เป็นรอยต่อของการทำพฤติกรรมเสี่ยงแต่ละพฤติกรรม พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงจะเริ่มทำพฤติกรรมเสี่ยงลำดับที่ 2 หลังจากทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดแรกได้ตั้งแต่ 1 สัปดาห์ ถึง 1 เดือน และระยะเวลาห่างของการเริ่มทำพฤติกรรมเสี่ยงตั้งแต่ลำดับที่ 3 เป็นต้นไปได้ตั้งแต่ 1 วัน ถึง 1 เดือน จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่เริ่มทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดแรกแล้ว ควรได้รับการดูแลป้องกันการทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดอื่น ๆ ตามมา เนื่องจากมีโอกาสในการทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดอื่น ๆ ตามมาได้อย่างรวดเร็วในระยะเวลาไม่เกิน 1 เดือน

2. สถานการณ์ชักนำการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงมีโอกาสทำพหุพฤติกรรมเสี่ยงในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานการณ์ที่มีการนัดรวมกลุ่มเพื่อนเพื่อฉลองในวันสำคัญ เช่น สอบเสร็จ/ปิดเทอม วันเกิด เป็นต้น หรือแม้แต่การเข้าค่ายนอกสถานที่ และการไปบ้านรุ่นพี่ สอดคล้องกับรายงาน

การเฝ้าระวังพฤติกรรมการใช้สุรา ยาสูบ สารเสพติด และ พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพในนักเรียนมัธยมศึกษาของ ประเทศไทย ครั้งที่ 4 ปีการศึกษา 2561 พบว่า นักเรียน มัธยมศึกษาหญิงระดับชั้น ม.1 และ ม.3 นิยมดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ที่บ้านเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 81.10 และร้อยละ 85.00 ตามลำดับ¹³ โดยมีนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงให้ข้อมูลที่ น่าสนใจว่า “เวลาที่มีการรวมกลุ่มสังสรรค์กัน...เพื่อนมักจะนำ สารเสพติดชนิดใหม่ ๆ มาลองกัน บางครั้งหนูก็ไม่ได้อยากลอง หรือแค่อยากรู้สึกแปลกแยกกับกลุ่มเพื่อน เลยต้องทำ ตาม ๆ กัน” ทั้งนี้เนื่องจากวัยรุ่นตอนต้นจัดเป็นช่วงวัยที่มี พัฒนาการทางสังคม จึงจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนเป็น อย่างมาก และต้องการการยอมรับจากเพื่อน ซึ่งจะเห็นได้ว่า วัยรุ่นในช่วงวัยนี้ส่วนใหญ่จะใช้เวลาทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน ดังนั้น เมื่อเพื่อนคนใดในกลุ่มชักชวนให้ทำพฤติกรรมเสี่ยงใด ก็ตาม สมาชิกกลุ่มก็จะต้องทำพฤติกรรมเสี่ยงเช่นเดียวกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนในการทำ พฤติกรรมเสี่ยง เพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ในกลุ่มเพื่อนได้¹⁶⁻¹⁸ สอดคล้องกับการศึกษาของ Thammaraksa, Powwattana, Wannasuntad และ Tipkanjanaraykha ที่พบว่า การคล้อย ตามกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับการทำพฤติกรรมเสี่ยง ของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง โดยนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่ มีการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนในการทำพฤติกรรมเสี่ยงสูง จะมีโอกาสทำพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่านักเรียนที่มีการ คล้อยตามกลุ่มเพื่อนในการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่ำ สามารถ อธิบายได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อนซึ่งนับเป็นบุคคลที่มีความ สำคัญกับนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง จะส่งผลโดยตรงต่อ การคล้อยตามกลุ่มเพื่อนในการทำพฤติกรรมเสี่ยง⁷

นอกจากนี้ นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงบางส่วนให้ ข้อมูลว่า การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ แต่ ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ เนื่องจากมีการดื่มเครื่องดื่มที่มี แอลกอฮอล์ก่อนมีเพศสัมพันธ์ หรือแม้กระทั่งการโดนเล้าโลม จนเกิดอารมณ์ทางเพศเมื่ออยู่กันสองต่อสองในที่ลับตา ดัง ข้อความที่ว่า “วันหนึ่งหนูไปหารุ่นพี่ที่บ้าน พี่เค้าก็ชวนหนูขึ้น ไปที่ห้องนอน เค้าบอกว่าไปนั่งเล่น ดูหนังอะไรเงี้ย...แต่พออยู่กัน สองต่อสองอะ พี่เค้าก็เริ่มเล้าโลมหนู เอามือมาจับเต้านมหนู หนูก็อ่อนแรงไปเลย” สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tipw- reerom, Powwattana และ Lapvongwatana ที่พบว่า

วัยรุ่นที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์จะมีโอกาสเสี่ยงต่อการมี พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศตามมา¹⁵

3. การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยง

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาหญิง ที่มีประสบการณ์การทำพฤติกรรมเสี่ยงส่วนใหญ่ยอมรับว่า ตนเองทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เพราะไม่มีความมั่นใจในการทำ ปฏิเสธการทำพฤติกรรมเสี่ยง หรือแม้แต่จะควบคุมตนเอง ไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้ เพราะกลัวว่า ตนเองจะเข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ ซึ่งนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง ที่มีการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ ในระดับน้อย จะมีโอกาสในการทำพฤติกรรมเสี่ยงมาก เนื่องจากนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงเหล่านี้ไม่กล้าที่จะปฏิเสธ หรือพูด “ไม่” กับเพื่อนหรือแฟน ดังข้อความที่ว่า “สังคมเพื่อน ผู้หญิง มักจะเกรงใจเพื่อน ไม่กล้าปฏิเสธเพื่อน...หรือบางคน อาจกลัวเพื่อนในจุด ๆ นั้น คือนั่นมีเพื่อนบางกลุ่มที่หนูเคย เจอ แบบว่าเพื่อนชวนทำอะไร คือนั่นต้องทำทุกอย่าง เพราะ กลัวเพื่อนไม่คุยด้วย หรือกลัวเพื่อนไม่ให้เข้ากลุ่ม” ทั้งนี้ เนื่องจากวัยรุ่นตอนต้นจัดเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการทางสังคม จึงจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อน และต้องการการยอมรับ จากเพื่อน ดังนั้น เมื่อเพื่อนคนใดในกลุ่มชักชวนให้ทำพฤติกรรม เสี่ยงใดก็ตาม สมาชิกกลุ่มก็จะต้องทำพฤติกรรมเสี่ยงเช่น เดียวกัน เพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ในกลุ่มเพื่อนได้^{17,18} สอดคล้องกับการศึกษาของ Thammaraksa, Powwattana, Wannasuntad และ Tipkanjanaraykha ที่พบว่า นักเรียน มัธยมศึกษาหญิงที่มีการรับรู้ความสามารถในการควบคุม พฤติกรรมเสี่ยงต่ำจะมีโอกาสทำพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่า นักเรียนที่มีการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม เสี่ยงสูง สามารถอธิบายได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่ไม่ มี ความมั่นใจในความสามารถของตนเองต่อการควบคุม พฤติกรรมเสี่ยงจะมีการทำพฤติกรรมเสี่ยงเพิ่มมากขึ้น⁷

4. ความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า สัดส่วนสามในสี่ของ นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงให้ข้อมูลว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ตนเอง ทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ทั้งการใช้สารเสพติด พฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ เกิดจากความตั้งใจของตนเอง และตนเองไม่เคยมีความตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงการทำพฤติกรรม

เสี่ยงเหล่านี้เลย ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าการทำพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อตนเอง ดังประโยคที่ว่า “สำหรับหนู ๆ ว่า...หนูควบคุมตัวเองได้ แต่ที่หนูทำพฤติกรรมเสี่ยงเพราะหนูเต็มใจและตั้งใจที่จะทำ หนูอยากสนุกเวลาอยู่กับเพื่อน ๆ” และ “ช่วงวัยนี้เป็นวัยที่ชอบความสุข มันยังรักสนุกอยู่...ก็เลยตั้งใจจะลองทำอะไรหลาย ๆ อย่าง เพราะถ้าถึงวัยทำงาน เราคงไม่มีเวลาทำอะไรแบบนี้ ไม่มีเวลาไปนั่งดื่มกระท่อมกินกับเพื่อน ๆ” ทั้งนี้อาจเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากลองอยากทำอะไรต่าง ๆ โดยไม่สนใจถึงผลของการกระทำว่าจะส่งผลกระทบต่อตนเองหรือคนรอบข้างอย่างไร ทำให้วัยรุ่นในช่วงวัยนี้ทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ได้¹⁶ สอดคล้องกับคำกล่าวของ Ajzen ที่ว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล คือ ความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรม บุคคลจะแสดงพฤติกรรมใด ๆ นั้นจะต้องมีความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ¹¹ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Thammaraksa, Powwattana, Wannasuntad และ Tipkanjanaraykha ที่พบว่า ความตั้งใจในการทำพฤติกรรมเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับการทำพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง โดยนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงที่มีความตั้งใจในการทำพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในระดับสูง จะมีโอกาสทำพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่านักเรียนที่มีความตั้งใจในการทำพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ จากข้อมูลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษาหญิงมีความอยากรู้อยากลอง และต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ทำให้เมื่อตัดสินใจทำพฤติกรรมเสี่ยงใดแล้ว วัยรุ่นจึงมีความตั้งใจทำพฤติกรรมเสี่ยงนั้น ๆ ให้สำเร็จ⁷

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง โดยเน้นการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงและความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง
2. ควรมีการประเมินความเสี่ยงของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง เพื่อป้องกันการทำพฤติกรรมเสี่ยงชนิดอื่น ๆ ตามมา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. การศึกษาวิจัยในอนาคตควรพัฒนารูปแบบการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง พร้อมทั้งศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น
2. ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพการทำความเข้าใจของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงผ่านการรับรู้ของผู้ปกครอง เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยระดับครอบครัวที่อาจมีผลต่อการทำพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนักเรียนมัธยมศึกษาหญิงทุกท่านที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัยและถ่ายทอดเรื่องราวที่สะท้อนประสบการณ์การทำพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งนับเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมาก รวมทั้งขอขอบคุณวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพมหานคร ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย

References

1. Wichaidiz W, Macnale E, Sainham D, Autsanangkornchai S. Report of Thai society's alcohol consumption situation in the year 2017. Bangkok: Sahamitpattana Printing; 2019. (in Thai).
2. Autsanangkornchai S. Report on the results of the research project to surveillance about consumption of alcoholic beverages behavioral and health risk behavior of students in the junior secondary level in Thailand, Bangkok: Pimdee printing; 2008. (in Thai).
3. Bureau of Reproductive Health, Ministry of Public Health. Fact sheet 2020 teenage pregnancy in Thailand. C2021 [cited 2020 September]. Available from http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/index/situation/Fact Sheet@62.pdf (in Thai).
4. National Statistical Office Thailand. Female adolescents are more likely to smoke. Bangkok: Bangkok block Printing; 2018. (in Thai).
5. Kengkanpanich T. Factors Influencing smoking behavior of female adolescents. *Journal of Health Education* 2008;31(108):26-40. (in Thai).
6. Tobacco Control Research and Knowledge Management Center. Situation of consumer consumption control of tobacco country of Thailand in the year 2016. Bangkok: Chareondee-mankong Printing; 2016. (in Thai).
7. Thammaraksa P, Powwattana A, Wannasuntad S, Tipkanjanaraykha K. Factors related to multiple risk behaviors among female secondary school students. *Journal of Boromarajonani College of Nursing*, Bangkok 2019;35(1):224-38. (in Thai).
8. Hair EC, Park MJ, Ling TJ, Moore KA. Risky behaviors in late adolescence: co-occurrence, predictors, and consequences. *Journal of Adolescent Health* 2009;45(3):253-61.
9. Powwattana A, Auemaneekul N, Lagampan S. Risk behaviors prevention in adolescence: concepts and management in multilevel approach. Bangkok: Protexst, 2017. (in Thai).
10. Teanchaithut C, Masingboon K, Wacharasin C. A Causal model of safe sex behaviors in female adolescents. *Journal of Phrapokklao Nursing College* 2016;27(2):78-94. (in Thai).
11. Ajzen I. The theory of planned behavior. *Organ Behav Hum Dec.* 1991;50:179-211.
12. Office of the Basic Education Commission. Education management information system. 2019 [2019 Dec 17] Available from <http://data.bopp-obec.info/emis/schooldata>.(in Thai).
13. Graneheim UH, Lundman B. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*. 2004;24(2): 105-12. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001>
14. Autsanangkornchai S, Sainham D, Jitpiboon W, Jinpon P, Chindech A, Jaroenrat S, Paileaklee S, Thaikra K. The fourth surveillance of alcohol, tobacco, substance use and health-risk behaviors

- among high school students in Thailand in 2018. Center for Alcohol studies, Prince of Songkla University; 2018. (in Thai).
15. Tipwareerom W, Powwattana A, Lapvongwatana P. The effectiveness of sexual risk behavior prevention program for male adolescent in Phitsanulok province. Journal of Public Health Nursing 2013;27(1):31-45. (in Thai).
 16. Areekul W, Hongsaholsee S, Treepatee S, Manaboriboon B, Areemit R, Prasertwit J, Inill S. Practical points in Adolescent Health Care. Bangkok, A-plus Print;2012. (in Thai).
 17. Loke AY, Mak YW, Wu CST. The association of peer pressure and peer affiliation with the health risk behaviors of secondary school students in Hong Kong. Journal of Public Health. 2016; 137:113-23. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2016.02.024>
 18. Thammaraksa P, Powwattana A. Whether or not multiple risk behaviors in Thai adolescents is preventable? Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok 2018;34(2):173-88. (in Thai).